

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת תולדות תשע"ה לפ"ק

בעיר בארא פארק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך ווען - גליון תתכ"ו

להוסיף, כי אם היה לה בן, אז יתכן שתנצל את שכרה שישמעו דבריה לגבי חינוך בניה, אבל בן אין לה].

*

ויש לומר עוד דאיתא במדרש (במדב"ר טו-יז) אמר רבי אבא הכהן בר פפא כשהייתי רואה סיעה של בני אדם, הייתי הולך בדרך אחרת שלא להטריח עליהן, שלא יהיו רואין ועומדין מלפני. וכשאמרתי דברים לפני רבי יוסי בר זבידא, אמר לי צריך אתה לעבור לפניו ויהיו רואין אותך ועומדים לפניך ואת מביאים לידי יראת שמים, שנאמר מפני שיבה תקום ויראת מאלקיך ע"כ.

ומה נעמו בזה דברי רבינו הבני יששכר (סיון ה-יד) לפרש מה שאמרו (ברכות כח.) רבי זירא כי הוה חליש מגירסיה, הוה אמר איזיל ואיתוב אפתחא דבי רבי נתן בר טוביה, אמר כי חלפי רבנן [תלמידים היוצאים מבית רבי נתן] איקום מקמייהו ואקבל אגרא ע"כ. והנה מה שהשתדל רבי זירא שלא להתבטל כרגע מן התורה ומצוה, על כן כד הוה חליש מגירסא רצה עב"פ לקיים מצות הידור וקימה זה ניחא, אבל מה שמסיים ואקבל אגרא זה מן התימא, הרי הוא על מנת לקבל פרס. אך הכוונה הוא דאיתא במשנה (אבות א-ג) אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס, אלא הוה כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס, ויהי מורא שמים עליכם ע"כ. והנה הסיוס ויהי מורא שמים עליכם אין לו חיבור אל הקודם. אך הכוונה על פי מה שאמרו בזה (ח"ג קלב.) בפסוק מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ויראת מאלהיך, מאן קא חמי דיקנא יקירתא ולא קא איכסוף מקמיה. נראה לבאר דבריהם הקדושים, דבאו לתרץ מה שסיים בזאת המצוה ויראת מאלקיך, ואמרו דהכי קאמר, מפני שיבה תקום והדרת וכו' אזי ויראת מאלהיך, היינו תהיה שכרך שתבא בלבך יראת שמים, כי מאן קא חמי דיקנא יקירתא ולא קא וכו', הבן הדבר. אם כן לפי"ז שכר המצוה הזאת הוא מורא שמים, וכן הביא בספר חרדים (חלק מ"ע פ"ו) אשר שכר המצוה הזאת הוא יראת שמים.

והנה שכר ופרס כזה מחוייב ומוטל עלינו להשתדל להשיגו, וזהו שיש לפרש בדברי התנא במשנה, אל תהיו

ויתרוצצו הבנים בקרבה וגו', ותלך לדרוש את ה', ויאמר ה' לה שני גוים בבטנך, ושני לאומים ממעיך יפרדו, ולאום מלאום יאמץ, ורב יעבוד צעיר (כה-כב). וברש"י על כרחק המקרא הזה אומר דרשני, שסתם מה היא רציצה זו וכו' ע"ש. ותלך לדרוש את ה', לבית מדרשו של שם ע"כ. ויש להבין למה אמר 'לדרוש' את ה'.

ונראה דאיתא בגמרא (פסחים כב:) תניא שמעון העמסוני ואמרי לה נחמיה העמסוני היה דורש כל אתין שבתורה, כיון שהגיע לאת ה' אלקיך תירא (דברים יב) פירש [מכולם, וחזר בו מכל ריבויים שדרש, ואמר מה ארבה ליראה עמו, ומדהאי לא אתא לרבוויי, כולוהו נמי לאו לרבוויי אתא] וכו'. עד שבא רבי עקיבא ודרש את ה' אלקיך תירא לרבות תלמידי חכמים [שיהא מורא רבך כמורא שמים] ע"כ.

והנה איתא בגמרא (שבת כג:) דדחיל מרבנן הוא גופיה הוי צורבא מרבנן, ואי לאו בר הכי הוא [שאינו רגיל לעסוק בתורה], משתמען מילתיה כצורבא מרבנן ע"כ. ואם כן באשה, שאי אפשר לה לקבל בשכרה להיות צורבא מרבנן, היא זוכה על ידי זה דמשתמען דבריה כצורבא מרבנן. והנה רבקה ראתה כי הרתה בבן המפרכס לצאת גם על פתחי עבודה זרה, ואם כן תצרכה לדבר הרבה על לבו לחנכו ולחכמו ביראת ה', ולזה צריכה מתנה טובה שיהיו דבריה נשמעים, על כן הלכה לדרוש את ה', היינו הדרשה של ה' אלקיך תירא לרבות תלמידי חכמים, וכאשר תזכה להיות דחיל מרבנן יהיו דבריה נשמעים כצורבא מרבנן, וזוה תוכל לחנך את בניה לתורה.

[ומצינו] בהשונמית שאמר לה אלישע, הנה חרדת עלינו את כל החרדה הזאת, מה לעשות לך, היש לך לדבר אל המלך או אל שר הצבא, ותאמר גחזי אבל בן אין לה, ואישה זקן (מלכים ב ד-ג). וביאר בילקוט מעם לועז, כי אשה שדחיל רבנן משתמען מילתיה, וכיון שחרדת אלינו את כל החרדה הזאת. שכרך שישמעו דברייך כמו תלמיד חכם, אם כן היש לך לדבר אל המלך שישמע דברייך. והשיבה בתוך עמי אנכי יושבת, והם ידברו. אז אמרה גיחזי יש עוד אפשרות של גמול, שיהיה לה בן תלמיד חכם, והרי בן אין לה ע"כ. ולפי מה שנתבאר יש

הלוח, כתב לו אלף בית ולמדה. אלף תיו ולמדה. תורת כהנים ולמדה. היה לומד והולך עד שלמד כל התורה כולה ע"כ. וזהו שמרמו הכתוב מידי אביר יעקב, דקאי על רבי עקיבא, משם רועה, נתגדל מתחלה בהיותו עם הארץ לרועה, ושוב נעשה רועה לישראל, והוא על ידי 'אבן ישראל', שלמד מהאבן קל וחומר שהתורה יחקק את לבו. ולא רק הוא בעצמו נתעלה, אלא הוא ובנו יחדיו, וכמו שפירש רש"י שם אב"ן לשון נוטריקון אב ובן.

והנה מבואר בגמרא (מגילה יז.) כי היה פגם ביעקב, שביטל מצות כיבוד אב ואם כ"ב שנה שהיה בבית לבן, ונענש עליה שיוסף פירש ממנו גם כן כ"ב שנה. ועל ה"ד שנה שהיה בבית עבר לא נענש, דגדול תלמוד תורה יותר מכיבוד אב ואם ע"ש. וכתוב בספר מעשה רוקח (ר"פ בראשית) בשם ספרי המקובלים, דלכן מצינו ברבי עקיבא ששימש את נחום איש גם זו כ"ב שנה שהיה דורש את כל אתי"ן שבתורה (חגיגה יב.), דרבי עקיבא שהיה ניצוץ של יעקב תיקן בזה אותן כ"ב שנה שהיה יעקב בבית לבן ולא קיים מצות כיבוד אב, ועבור זה למד תורה אצל נחום איש גם זו כ"ב שנה, דגדול תלמוד תורה יותר מכיבוד ע"כ.

ונראה דזה נרמז במה שאמר עשו אחר שקיבל יעקב ברכותיו, הכי קרא שמו יעקב 'יעקבני' זה פעמים (כו-לו), שעל ידי שלקח ממנו הברכות, יצטרך לברוח מבית אביו ויחסר לו זכות כיבוד אב, ויהא תיקונו על ידי רבי עקיבא. וזהו 'יעקבני' זה פעמים, מה שפגם 'יעקב' יבוא לידי תיקונו על ידי ניצוצו ברבי 'עקיבא'.

מענה יש לומר שזו היתה ההתרוצצות בין יעקב לעשו, כי ראה יעקב שנשמתו של רבי עקיבא הוא בעמקי הקליפות בעקב עשו, ורצה יעקב להוציא זאת מידי, כי נצרך לו נשמת רבי עקיבא להשלים מה שחסר לו לתיקונו, ועשו לא רצה להוציאו מתחת רשותו. עד שבסופו בעת לידתו כאשר יצא עשו עמו, אז התגבר יעקב, וידו אוחות בעקב עשו, ולקח ממנו נשמתו של רבי עקיבא.

וכאשר השיגה רבקה שיעקב מתרוצץ עם עשו עבור נשמת רבי עקיבא, תמהה רבקה לאיזה צורך מתאמץ יעקב להוציאו מעקבו של עשו, ותלך 'לדרוש את ה', זו רבי עקיבא שדורש את ה' אלקיך תירא, שהלכה לשם ועבר שיסבירו לה מהו ההתרוצצות ההוא, שיעקב מתאמץ כל כך לנשמת רבי עקיבא. ויאמר לה ה', שני גויים בבטן ושני לאומים ממעך יפרדו, וסופו יקבל יעקב הברכות, ורב יעבוד צעיר, שעשו יהא נכנע ליעקב, הוה גביר לאחיק וישתחוו לך בני אמך (כו-כט). ועבור זה יצטרך יעקב לברוח ויחסר לו מצות כיבוד אב, ועל כן הוא צריך כל כך לניצוצו ברבי עקיבא שיתקן לו פגמו.

ובזה מובן שפיר הא דשמעון העמסוני כשהגיע לה' אלקיך תירא פירש, עד שבא רבי עקיבא ודרש לרבות תלמידי חכמים (פסחים כב.), והלא בודאי שזה היה עולה גם על לב שמעון העמסוני, אלא שלא רצה להשוות בשר ודם לה' אלקיך גם כאשר הוא תלמיד חכם, ומאי טעמא הכריע רבי עקיבא

כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס וכו' ויהי מורא שמים עליכם, אבל זאת הוא בחוב עליכם מצוה אשר שכרה הוא יראת שמים, בחובה הוא עליכם להשתדל במצוה כזאת על מנת לקבל פרס כזה, על כן אמר רבי זירא כד נפקי רבנן איקום מקמייהו ואקבל אגרא, היינו היראה.

ובזה יתבאר מאמרם הנ"ל, דדחיל מרבנן משתמען מילתיה כצורבא מרבנן, דכיון דשכר יראת תלמידי חכמים הוא, שזוכה ליראת ה', והרי אמרו (ברכות ה) כל אדם שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים שנאמר (קהלת יב-יג) סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא וגו' ע"ש. על כן משתמען מילתיה כצורבא מרבנן.

והנה שכר יראת ה' מבואר בכתוב (שמות א-כא) ויהי כי יראו המילדות את האלקים, ויעש להם בתים. וברש"י בתי כהונה לוייה ומלכות (סוטה יא:) ע"כ. אם כן קיום מצות את ה' אלקיך תירא לרבות תלמידי חכמים, מביאה ליראת ה', אשר שכרה היא לגדל בתים נאמנים לשם ולתפארת, בתי כהונה לוייה ומלכות, על כן ותלך רבקה לדרוש 'את ה' היינו לקיים הדרש שדרשו מזה לירא מתלמידי חכמים, ובוזה תזכה להעמיד בנים לתפארת, ותתהפך לבבו של הבן המפרס לעבודה זרה, עד שיעמיד בתי כהונה לוייה ומלכות.

*

אך יש עוד דברים בזה, דהנה מבואר בליקוטי תורה להארי"י ז"ל (פ' ויחי ד"ה ויפוזו) כי רבי עקיבא היה נצוץ של יעקב אבינו, ונרמז בפסוק (בראשית מט-כד) מידי 'אביר יעקב', אותיות 'רבי עקיבא' ע"ש. והוסיף עוד האריז"ל בליקוטי הש"ס (כתובות סג) וזה לשונו, דע כי רבי עקיבא הוא דוגמת יעקב אבינו, ולכן 'עקיבא' אותיות יעקב א', וכשם שיעקב רועה צאן חמיו, כן רבי עקיבא גם כן. וכשם שליעקב היו ב' נשים, כן רבי עקיבא נשא רחל בת כלבא שבוע, ואשת טורנוסרופס הרשע וכו' ע"ש.

ויש להוסיף בטעמו שנרמז רבי עקיבא בפסוק זה דייקא 'מידי אביר יעקב', דאיתא בדבש לפי להחיד"א (מערכת ע-כג) בשם ספר הגלגולים להאריז"ל, דרבי עקיבא היה בעקב עשו, כי ירד בתוך עומק הקליפה, ויעקב העלה אותו משם בידו, וזהו שכתוב וידו אוחות בעקב עשו (כה-כו) ע"כ. וזה נרמז גם בשם 'עקיבא', שהוא נוטריקון י"דו אוחות בעק"ב ע"ש. ואם כן יעקב בגבורתו התגבר על עשו בידו להוציא את רבי עקיבא. וזהו הרמז מידי אביר יעק"ב, רבי עקיב"א, שיעקב באבירתו וגבורתו בידו הוציא את נשמתו מעקב עשו.

וממשיך הכתוב משם רועה אבן ישראל, דאיתא באבות דרבי נתן (פרק ו) מה היה תחילתו של רבי עקיבא, אמרו בן ארבעים שנה היה ולא שנה כלום. פעם אחת היה עומד על פי הבאר אמר, מי חקק אבן זו. אמרו לו המים שתדיר נופלים עליה בכל יום. אמרו לו, עקיבא, אי אתה קורא (איוב יד-ט) אבנים שחקו מים. מיד היה רבי עקיבא דן קל וחומר בעצמו, מה רך פסל את הקשה, דברי תורה שקשה כברזל על אחת כמה וכמה שיחקקו את לבי שהוא בשר ודם. מיד חזר ללימוד תורה. הלך הוא ובנו וישבו אצל מלמדי תינוקות. אמרו לו, רבי למדני תורה. אחז רבי עקיבא בראש הלוח ובנו בראש

צריך האדם לקבל כל המאורעות בשמחה וטוב לבב, שכיון שזהו רצון הבורא, יש לבטל רצונו מפני רצון ה', וחיוב לברך על הרעה כשם שמברך על הטוב, ולקבלוניה בשמחה (ברכות ט:).

ויעקב אבינו עמד בנסיון זה, שקיבל הכל באהבה, ולא בא לידי עצבות ממצבו. והראיה על זה הוא, שהרי אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה (שבת ל:), ויעקב בהיותו על הדרך לבית לבן, ושכב יחידי בלילה במקום חיות רעות, עד שהוצרך לעשות מרוב לראשו, ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו (כח-יא), נתגלה לו מראות אלקים בחזון הלילה, וה' נצב עליו וגו', והנה אנכי עמך ושמרתיך וגו', אשר השראת שכינה כזו לא יתכן אלא במי ששרוי בשמחה.

והנה בדרך כלל כאשר האדם שרוי בצער, או כל שעה נחשב לו ליום, וכל יום נחשב לו כשנה, וכמו שנאמר (משל יג-ב) תוחלת ממושכה מחלה לב, וכנגד זה כאשר האדם שמח וטוב לב ומתענג, או הזמן חולף מהרה. ועל כן אמרה רבקה ליעקב שיקבל כל אותן הימים שיצטרך להיות בדרך בבית לבן בשמחה וטוב לב, אם ה' הזמין לו הדבר הזה, יש לו לקבלו באהבה. וזהו שאמרה לו וישבת עמו ימים אחדים, שהשנים הרבות שיצטרך לנדוד מביתו יהיו אצלו כימים אחדים, שיחלופו עליו מהר כמו ימים שהאדם שרוי בתענוג. ויעקב עשה כדבריה, שקיבל השינוי לצאת מבית המדרש להיות רועה צאן מתוך שביעת רצון. ואמר הכתוב ויעבוד יעקב ברחל שבע שנים, וריבוי הימים הללו היו בעיניו כימים אחדים, באהבתו אותה, היינו אהבת העבודה שהכריחו עליו מן השמים.

וכיון שרבי עקיבא הוא ניצוץ של יעקב, על כן היה רבי עקיבא מלמד בני אדם, לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעבדין מן שמיא לטב (ברכות ט:), כי זהו ממדתו של יעקב שקיבל כל מאורעותיו לטובה בשמחה. ולכן כאשר רבי עקיבא רצה לתקן הכ"ב שנה של יעקב שהיה בבית לבן, הלך אצל נחום איש גם זו דייקא, שקראו לו כן דכל מלתא דהוה סלקא ליה [כל המאורע לו אפילו לרעה], אמר גם זו לטובה (תענית כא), כי יעקב באלו הכ"ב שנה בבית לבן היה מתעצם במדה זו של נחום איש גם זו.

*

ובאמת שהותו של יעקב בבית לבן היה לו לטובה רבה, כי חוץ ממה שבנה שם ביתו והעמיד י"ב שבטי י-ה, עוד גם זאת, מבואר בתורת משה (ר"פ וישלח קטט) דיש לחקור מה ראה יצחק לברך את עשו ולדחות את יעקב, הרי ידע כי ביצחק יקרא לך זרע, ולא כל יצחק, נמצא אחד מהבנים נדחה, והנה אע"פ שטעה בעשו וחשבו לצדיק, מ"מ ביעקב לא היה ספק, והיה תמיד בין עיניו יושב אוהל, אוחז מעשה אברהם, ואיך אפשר שהוא יהיה הנדחה. אבל זה עצמו היה טעותו של יצחק כי ראה יעקב לא מש מאהל תורתו, אם כן זה לא יגיע לעולם למדרגת אברהם שדר בין רשעים, ואעפ"כ השיג מעצמו הבורא ב"ה, ולכן אינו ראוי לברכתו, אבל עשו ההולך בין גדודי רשעי עולם לסטים ועושים כל רע, אפ"ה מעשר התבן והמלח, זה ראוי לברכת אברהם. והנה ה' יעץ לברך את יעקב

לדרוש כן. אך מצינו בגמרא (מגילה יח) אמר רבי אלעזר מנין שקראו הקב"ה ליעקב א-ל, שנאמר (בראשית לו-ב) ויקרא לו א-ל אלקי ישראל, ויקרא לו ליעקב א-ל, ומי קראו א-ל, אלקי ישראל ע"ש. ולכן רבי עקיבא שהיה ניצוץ של יעקב, שהשוה ה' אליו בשר ודם לקוראו א-ל, על כן רק הוא השיג שיש לרבות תלמידי חכמים מאת ה' אלקיך תירא.

*

ומצינו עוד דמיון ברבי עקיבא ליעקב אבינו, שאמר יעקב על עצמו, כי במקלי עברתי את הירדן הזה (לבי-א). ואמרו חז"ל (יבמות קכא). אמר רבן גמליאל פעם אחת הייתי מהלך בספינה, וראיתי ספינה אחת שנשברה, והייתי מצטער על תלמיד חכם שבה, ומנו רבי עקיבא. וכשעליתי ביבשה בא וישב ודן לפני בהלכה, אמרתי לו בני מי העלך, אמר לי דף של ספינה נודמן לי, וכל גל וגל שבא עלי נענעתי לו ראשי ונעבר על גבי והלך לו. מכאן אמרו חכמים, אם יבואו רשעים על אדם ינענע לו ראשו [ידחה מפני השעה ולא יתגרה בהן] ע"ש. אם כן גם ברבי עקיבא ניצוץ של יעקב נתקיים 'במקלי עברתי את הירדן'. וזה נרמז גם בתיבת 'במקלי', שעולה בגמטריא 'עקיבא'.

ונראה דרבי עקיבא שהיה ניצוץ של יעקב, והרי ביעקב היה פגם של מצות כיבוד אב ואם, והוא מצוה ל"ג במנין המצות, על כן בכל ג"ל וג"ל שעבר על ראשו, חשש שזה בא לעוררו על הפגם של מצות כיבוד אב שיש בו מניצוץ של יעקב. אך זה תיקן במה שלמד תורה כ"ב שנה אצל רבו, וזהו נענעתי לו ראשי, לתקנו בתלמוד תורה שבראשו. [ועיין בשמן ראש (ח"י פ' וישלח) שרבי עקיבא המשיך קדושת ארץ ישראל שלא במקומו ע"ש. וזהו גם כן מניצוץ של יעקב, שנאמר בו ויפגע במקום (כח-יא), שקפצה לו הארץ עד מקומו בחוץ לארץ (חולין צא:)].

*

והנה רבקה אמרה ליעקב, ועתה בני שמע בקולי, וקום ברח לך אל לבן אחי חרנה, ושבת עמו ימים אחדים עד אשר תשוב חמת אחיך (כז-מג). והיא פליאה שרבקה אמנו שנתנבאה במאמר זה נבואה, למה אשכל גם שניכם יום אחד (רש"י כז-מה), תאמר ליעקב לישב עמו ימים אחדים, אשר בסופו היתה כ"ב שנה. ועוד וכי חשבה שבימים מועטים ישוב חמת עשו הרשע ממנו. וגם מצינו להלן, ויעבוד יעקב ברחל שבע שנים, ויהיו בעיניו כימים אחדים באהבתו אותה (ט-ב). וברש"י שבע שנים הם ימים אחדים שאמרה לו אמו. ותדע שכן הוא, שהרי כתיב ויהיו בעיניו כימים אחדים (ב"ר ע-ז). ויש להבין איך יוכל להאמר על משך זמן של שבע שנים שהמה ימים אחדים.

ונראה כי יום זה שהוצרך יעקב לברוח, ולעזוב את בית רבו ביחד עם בית אביו, היה לפני יעקב יום קשה מאד, שינוי בימי חייו מאיגרא רמה לבירא עמיקתא, לעזוב בית מדרשו שמתגורר בו זה ששים שנה מימי נעוריו, ובית אבותיו מלאה קדושה וטהרה, וללכת לבית לבן שורש הטומאה, אשר לבן בקש לעקור את הכל, ויצטרך להיות רועה צאן עבור זיווגו ופרנסתו, ובדרך כלל במצב כזה האדם שבור לשברי שברים. אבל באמת

בברכת אברהם, והברכה חלה עליו גם ברוך יהיה, אבל עכ"פ עדיין היה כלי חסר שלא נסה לדור בין הרשעים ולעמוד בתמימותו בכל זאת, ובא עשו והשלימו, כי על ידי וישטם עשו את יעקב ברח אל לבן וגר עמו עשרים שנה, ואח"כ ויבא יעקב שלם משם, כי רק זה היה חסר, ועל ידי גרמתו של עשו נשלם, והתחרה עמו ואמר, עם לבן גרתי ואחר עד עתה ותרי"ג מצות שמרתי, ועתה נשלמה הברכה לגמרי ודפח"ח.

כורע בברוך אתה, כן יהיו כל כריעותיו. ושוב אמר, שאחר שה' חולץ אותו ממצבו, יתכן שיאמר כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל, על כן בכל פעם שהוא זוקף, יזכור 'שזוקף בשם', אשר ה' זוקף כפופים, ולא כחו ועוצם ידו הושיע לו אלא ה', ויברך את ה' על מה שנחלץ ממיצר.

*

והנני בזה לסיים בדברי עידוד למאות החברים שהתארגנו יחד בחבורת 'ובהם נהגה', ובבקשה לאותן שעדיין לא הצטרפו, שיחגרו עוז מתנם לקבל על עצמם עול תורה. ובפרט לאותן שהצטרפו גם כן לחבורת 'ושננתם', לעמוד לבחינה בכל חודש על משנתם. אשרי המסייעים לזה בגופם ובמאודם, שיש בזה מצוה רבה להקים דור של בני תורה, אשר היא התבלין היחידי נגד היצר הרע ששולט בימינו במדה מרובה.

יסופר על הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל אב"ד לובלין שהנהיג לימוד הדף היומי, שאמר לרמו במעשה הנ"ל ששאל רבי גמליאל לרבי עקיבא בני מי העלך, והשיב דף של ספינה נודמן לי וכו' ע"ש. כי רבי עקיבא חי בדורו של שמד, שסרקו בשרו במסרקאות של ברזל, והקהיל קהלות ללמוד תורה ברבים, עד שהעמיד כ"ב אלף תלמידים. ושאל אותו רבי גמליאל 'בני מי העלך', גלה לי את סוד הצלחתך להעלות העם לתורה. והשיב לו 'דף של ספינה נודמן לי', ללמוד דף גמרא מידי יום ביום, בזה העליתי את קרן התורה וישראל ודפח"ח.

וביאורו ביתר שאת, כי חיי האדם לעבור עולמו בשלום, היא כספינה ההולכת בים. וכמו ששמעתי מכ"ק אדמו"ר מתולדות אהרן זצ"ל שתמיד מדמה בנפשו, זוג אחר חתונתם, הוא דומה כמי שלוקחים את החתן וכלה, ומכניסים אותם בספינה על הים, שיש זמנים של מנוחה, ויש זמנים שהים רועש, יעלו שמים ירדו תהומות, והם צריכים לעבור יחד כל התקופות הללו ביחד, ולהגיע לשלום עד סוף ימיהם ע"כ.

ואיך יכולים לעבור את הים השוטף עם המים הזדונים, אשר גלי הים הללו עוברים עלינו ועל ראשינו בלי הרף. אין זה רק על ידי לימוד התורה, ולולא תורתך שעשועי או אבדתי בעניי, ובראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, ורק במה שהאדם עסוק בכל עתיו הפנויות בדף גמרא, זה נותן לו כח ועוז שלא ישבר רוחו על ידי הגלים השונים העוברים עליו. וזהו דף של ספינה נודמן לי, רק על ידי דף גמרא יכולים לנו לעבור את הים. וכל גל שבא עלי נעניתי לו ראשי, רק במה שראשי מהרהר תמיד בהדף שאני לומד, בזה לא יוכלו הגלים הללו להטביע אותי, ועל כל גל שבא עלי נעניתי לו ראשי.

ונראה עוד כי הכתוב אומר ברצות ה' 'דרכי' איש גם אויביו ישלים אתו (משלי טז-ז). והיינו שבשעה שהאדם הולך בדרכיו לצורכי פרנסתו, ומסתובב בין האומות, ואף על פי כן הוא נזהר במעשיו שלא ללמוד ממעשיהם, זה חשוב מאד בעיני ה'. וזהו ברצות ה' 'דרכי' איש, אז אויביו ישלים אתו. ועד עתה לא זכה לזה יעקב, כי היה יושב אהלים בבית מדרשו של שם ועבר, וממילא לא השלים עשו עמו, על כן אמר לו אמו, קום ברח לך אל לבן אחי חרנה וגו', עד אשר תשוב חמת אחיך (כז-מג), ואז תתקיים אצלך ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו, ותזכה להכניע את עשו תחתך, וכן היה אחר כך שהודה לו על הברכות (רש"י לב-כט).

*

ובזה נבאר לבאר בשיעור השבוע (בחבורת ובהם נהגה) מה שאמרנו (ברכות יב). אמר ליה שמואל לחייא בר רב, בר אוריין תא ואימא לך מלתא מעלייתא דאמר אבוך, הכי אמר אבוך, כשהוא כורע כורע בברוך, כשהוא זוקף זוקף בשם, [באבות ובהודאה כורע בברוך, חוקף את עצמו כשהוא מזכיר את השם, על שם ה' זוקף כפופים (תהלים קמו-ח)] ע"כ. ויש להבין אריכות הלשון 'כשהוא כורע' כורע בברוך וכו', ודי באמרו כורע בברוך חוקף בשם. ועוד שהלשון מורה שידע שיש לכרוע ולזוקף, ואם כן מי שלימד לו שיש לכרוע בודאי למד אותו גם המקום שיש לכרוע. ולא עוד הלא בודאי ראה את אביו ג' פעמים ביום איך מתנהג בכריעתו, ומה חידש לו שמואל בזה. ולא עוד אלא שקרא להלכה פשוטה זו בשם התואר 'מלתא מעלייתא דאמר אבוך'.

אך הכוונה הוא, כי מדין זה שיש בתפלה שכורע בברוך וחוקף בשם, לימד רב דרך בהשקפת האדם, כי כמה פעמים האדם עובר עליו מצבים של צער ועגמת נפש עד שהוא כורע ברך מגודל הסבל, ויתכן שיתרעם האדם על מצבו. אבל האמת הוא שכל מה דעבד רחמנא לטב עביד, ויש לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה. ועל כן אמר רב 'כשהוא כורע', כאשר האדם מגיע למצב שכורע ברך מסבלו, יש לו לזכור 'כורע בברוך', שיש לכרוע ולומר 'ברוך' אתה ה'. וכמו שבתפלתו

נתנדב ע"י יחידינו מוה"ר ר' צבי אלימלך גרינפעלד היו לרגל השמחה השוריה במעוננו בחולדת בנו למול טוב	נתנדב ע"י יחידינו מוה"ר ר' אהרן יוסף דאסקאל היו לרגל השמחה השוריה במעוננו באירוסו בתו למול טוב	נתנדב ע"י יחידינו מוה"ר ר' מרדכי מענדלאוויטש היו לרגל השמחה השוריה במעוננו באירוסו בתו למול טוב	ברכת מזל טוב להרה"ג ר' יוסף וילבער שליט"א דומ"ץ בית מדרשו התאחדות אברכים מאנסי לרגל השמחה השוריה במעוננו בחולדת בנו למול טוב
נתנדב ע"י יחידינו מוה"ר ר' אברהם יעקב בראדי היו לרגל השמחה השוריה במעוננו בחולדת בנו למול טוב	נתנדב ע"י יחידינו מוה"ר ר' יואל עקשטיין היו לרגל השמחה השוריה במעוננו בהכנס בנו לעול התורה והמצוות למול טוב	נתנדב ע"י יחידינו מוה"ר ר' בצלאל לינק היו לרגל השמחה השוריה במעוננו בהכנס בנו לעול התורה והמצוות למול טוב	נתנדב ע"י יחידינו מוה"ר ר' יעקב גוטמאן היו לרגל השמחה השוריה במעוננו בחולדת בנו למול טוב